

NAWARZYĆ (88) *vb pf*

Pierwsze a jasne. ◇ *W inf* -wa- (14), -wã- (2); -wa- : -wã- *SienLek* (11:2). ◇ *W imp* -wãrz. ◇ *W pozostałych formach drugie a jasne (w tym 1 r. błędne znakowanie).*

inf nawarzyć (16). ◇ *fut 2 sg* nawarzysz (3). ◇ *3 pl* nawarzą (2). ◇ *praet 3 sg m* nawarzył (1). *f* nawarzyła (1). ◇ *3 pl m pers* nawarzyli (1). ◇ *plusq 3 sg m* był nawarzył (3). ◇ *imp 2 sg* nawãrz (37). ◇ *3 sg* niech nawarzy (1). ◇ *con 3 sg m* by nawarzył (1). ◇ *3 pl m pers* nawarzyli (1). ◇ *impers praet* nawarz(o)no (1). ◇ *part praet act* nawarzywszy (20).

Sł stp notuje, Cn s.v. napalić izbę, Linde XVI – XVIII w.

Ugotować, zrobić napar lub roztwór; może: wiele; coquere Vulg (88) :

a. *Włożyć do płynu i doprowadzić do wrzenia [w tym: czego (sg rzeczownika bezpostaciowego a. pl, a. coll.) a. ile czego (75)] (77) :* Zoraw grochu był nãwãrzył/ Ktory w fklány dzban wyłóżył *BierEz* N3, N3; Takież muchy ginã gdzie vkropem kropiã nawarzywfy liftu bzowego. *FalZioł* IV 29a, I 32c, V 112; *BielKron* [85²]; Ma fye myć w wãnnie nãwãrzywfy siãrki álbo foli/ álbo hãłunu. *SienLek* 61v, 12, 17, 40, 49, 52v (21); *RejPos* 276v.

nawarzyć komu (1): Nãwãrzyć mu boraku/ Senãfu z miodem álbo z cukrem/ y dãć mu pić *SienLek* 53v.

nawarzyć prze kogo [= dla kogo] (1): przywiedli ie do fwych budek [...]/ nãwãrzyli prze nie człowieczego miefã *BielKron* 445v.

nawarzyć z czym (14): *FalZioł* IV 16d; Ale kiedyby głowã nãziębnełã/ [...] Izopu z octem nãwãrzywfy/ chãrchãć. *SienLek* 40; Nãwarz kobylégo fczawiu z siãrkã/ áz wodã wywré *SienLek* 134v, 17v, 38v, 50, 50v, 114v (11); Nãwãrzywfy tedy fmoły s tłufołciã á s fierfcia á kołãczkow nãczyniwfy miotał w pãłzczekę onemu Smokowi *RejZwierc* 202v. *Cf nawarzyć co z czym w czym.*

nawarzyć co (pl a. coli.) z czym w czym (1): <vmãrły płod wyciãgã, a to gdy nawarzyfz korzenie *Diphthamowe* z byliczã a z bozym drzewkiem w winie> *FalZioł* I 41c.

nawarzyć w czym [= w płynie] (33): Też gdiby [...] czyrwona niemocz przigodziła fie tedy nawarzyć goździkow/ maftiki/ gumi arabicum/ w wodcze rozaney á pić *FalZioł* I 60c, V 36v; Kto iad zié álbo wypije/ niech nãwãrzy łuku/ álbo płodzifczku w Winie álbo w piwie/ á niech to częfto pije. *SienLek* 157, 17, 19v, 37v, 41, 48 (30), *Cf nawarzyć co z czym w czym.*

nawarzyć w czym [= w naczyniu] (3): *FalZioł* V 112; a nãzbirawfły Mãnny zmeł w żãrnach ábo ftłukł w możdzerzu/ á nãwãrzywfy w gãrcnu [*coquens in olla*]/ nãdziãłãł fniey kołãczkow *Leop Num* 11/8; *SienLek* 64.

W charakterystycznych połączeniach: *nawarzyć barzczu* (2), *białej ćwikły, białej szanty, bobku* (2), *boraku, brzoskwie* (2), (*białej*) *bukwice* (2), *centorzyjej, chmielu, czãbrũ, fenugrekum, fijołkow* (2), *gęsiny, goździkow, grochu, gummy arabikum, hãłunu, hanyżu polnego, imbiru, izopu, jajec* (2), *kobylego szczawiu, kopru, korzenia (korzenie) [jakie(go)]* (7), *krup, kwiecia [jakiego]* (5), *laktuki, lebiodki* (2), *listu bzowego, liścia [jakiego]* (3), *lnianego siemienia, łuku, macierzej duszki, mastyki* (2), *mięsa [jakiego]* (2), (*kobylej*) *miętki*, (6) *mrowek* (2), *nasienia [czego, jakiego]* (2), *nostrzku, otrãb pszenicznych, pięćparcic, piołynu* (5), *piotruszki* (2), *piretru płodziszczku, pokrzyw* (2), *rożej* (4), *rumnu* (2), *ruty* (4), *sawiny, senesu, siarki, słomy owsianej, słoneczniku, smoły, soli, szãłwiej* (6), *ślazu* (3), *ziarn słonecznikowych*

(2), ziela; nawarzyć garść [czego]; nawarzyć w garncu (2), w kotle, w miedzie, w occie (8), w piwie (4), w winie (4), w wodce rożanej, w wodzie (16).

b. Sporządzić gotowaną potrawę lub napój (11) : BierEz Iv; RejKup Rv; [Żydzi] w Piątek nąwárzą/ co w Sobotę máią ieść. *BielKron* 464v.

nawarzyć czego z czym (1): Muchy zabija arfenicum: gdy z nim iakiey káfze mlecżney nąwárzą/ they fkoró mucha zakuli/ tedy zdycha. *FalZioł* IV 29a.

nawarzyć komu ile czego (1): Nąwarz prorockim fynom wielki gárniec káfze. *BielKron* [85²].

Zwroty: »[z czego] nawarzyć piw(k)a« [szyk zmienny]: Zlećiawłzy z płotá fżukał żiarneczka iákiego/ Z ktoregoby nąwárzyć mógł też piwka fwego. *CzahTr* K4v, K3v.

»nawarzyć warzej« (1): ten był nąwárzył warzey [coxerat pulmentum]/ y nádrobił chlebá ná mifeczkę/ y fífedł ná pole chcąc donieść żeńco^m. *Leop Dan* 14/32.

Przen: Spowodować kłopoty, trudności [czego] (3) : Aloizyus Fárnezyus Kfiążę z Placeneiey thego [zaburzenia w Genui] był nąwárzył. *BielKron* 228v.

nawarzyć komu (2): áby [...] rodzicom yákiego żalu á fráfunku nye nąwarzyli. *GliczKsiąż* E6v. Cf *Zwrot*.

Zwrot: »wiele złego [komu] nawarzyć« (1): Co yełliby wfobyemyał żeby ná wyárę chramał/ wyeleby wthem złego diłcipułowi nąwárzył y fżkody nábroił. *GliczKsiąż* L4v.

Formacje współrdzenne cf WARZYĆ.

Cf **NAWARZONY**